

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

26. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 1. CİLT

24-28 MAYIS 2004
KONYA

SOLİ/POMPEİOPOLİS ANTİK LİMAN KENTİ KAZILARI 2003

Remzi YAĞCI

AYRIBASIM

SOLİ/POMPEİOPOLİS ANTİK LİMAN KENTİ KAZILARI 2003

Remzi YAĞCI*

1999 yılından beri Mersin Müzesi ile katımlı olarak bilimsel başkanlığımda sürdürülmekte olan Soli/Pompeiopolis kazıları, 2003 yılı kazı sezonu, 26.6.2003-17.7.2003 tarihleri arasında 4 arkeolog, 1 restorator, 1 harita mühendisi ve arkeoloji öğrencilerinden (3) oluşan bir ekip ile sürdürülmüştür. Kazılar, geçen yıllarda olduğu gibi:

A.Sütunlu Cadde

B.Soli Höyük'te

gerçekleştirilmiştir.

A. Pompeiopolis antik liman kentine ait Sütunlu Cadde'de 2003 kazı çalışmaları, daha önce 2000 yılında kazılmış olan Bizans Dönemi kireç ocağı çevresinde bulunan Hygieia (Salus) ve asker-imparator Balbinus (238) olduğu saptanan¹ III. yüzyıl heykellerinin bulunduğu plân karenin (B 43) yanındaki sektörlerde sürdürüldü.

Bizans kireç ocağının güneyinde yer alan C43 plân karesinin kuzeydoğu köşesinde, mimarî parçaların yoğun olduğu stylobat çevresinde 5.40 m. seviyesinde açığa çıkarılan mermer bloğun niteliğinin araştırılması amacıyla derinleştirilmiştir. Bu sektörde Dionysos-Pan ve panterden oluşan üçlü bir heykel grubu açığa çıkarılmıştır (Resim: 1-3). Dionysos kuzeybatı-güneydoğu; Pan ise kuzey-güney olarak farklı yönlerde 4.93 m seviyesindeki tahrıp edilmiş taban ile paralel olarak gömülmüş görünümündedirler.

C43'ün güneyindeki C42 plân karesinde sürdürülen kazı çalışmalarında da omuz hizasından kırılmış ve tahribat görmüş bir erkek heykeli (Asklepios)(Resim: 4) ile onun sol bacağı hizasında küçük başsız bir figür (Telesphoros) (Resim: 5), ikili bir grup olarak (kuzey-güney) ortaya çıkmıştır². Bu heykel grubunun yanında ona yönde olarak uzanmış, arkasındaki dübel deliği nedeniyle bir konsola ait olduğu belirlenen başsız bir kadın heykeli (Nemesis?) (Resim: 6) ve çevreye dağılmış olarak; bir heykel kadesi, yüzünün yarısı kırık başında defne çelengi olan bir erkek ile yine yüzünün üst yarısı kırık ve kayıp, sakallı bir erkek büstü (Asklepios başı?)³ (Resim: 7-8) bulunmuştur. Aynı sektörde yazıtından Hadrianus'a adandığı anlaşılan bir konsol açığa çıkarılmıştır.

Heykellerin mimarî konteksti üzerindeki çalışmalar gelecek yıllarda tamamlanacaktır. Ancak Dionysos-Pan heykel grubu; portre işleniş, genel üslup özelliklerine göre

* Doç. Dr. Remzi YAĞCI, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kaynaklar Yerleşkesi, Buca-İZMİR/TÜRKİYE.

1 Tulunay, E., 2004: "Soli Pompeiopolis Heykelleri" Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, Haberler 17, Ocak 2004: 13.

2 Prof. Dr. Tulunay bildirisinde bu gruba ayrıntılı biçimde yer vermiştir. 2000 yılında açığa çıkarılan Hygieia'yı da ekleyerek Asklepios, Hygieia ve Telesphoros üçlü heykel grubu olarak tanımlenebileceğini örnekleriyle karşılaştırarak göstermektedir. Bkz. Tulunay 2004: XXVI. Kazı Sonuçları Toplantısı (bu sayıda) "Soli/Pompeiopolis Heykelleri"

3 Tulunay XXVI. Kazı Sempozyumu'ndeki bildirisinde bu iki parçanın birleşebileceği ve bütünleştiklerinde Asklepios'un başını oluşturabileceğine dikkati çekmektedir (bkz. not 2).

ve Praksiteles tipi (Woburn Abbey, Grimani, Cirene Dionysoslari⁴) örneklerle karşılaştırıldığına Severuslar (193-235) dönemine tarihlenebilir. Ayrıca Pan'ın sakalının işlenişi de tipik bir Severus stilizasyonudur⁵. Bu durumda: C42 ve C43 plân karelerinde açığa çıkarılan heykeller dikkate alındığında; Sütunlu Caddenin bu bölümündeki heykeller için "Severuslar Dönemi" terminus post quem olarak verilebilir⁶. Bu dönemde Sütunlu Cade'de Dionysos, Asklepios, Hygieia gibi heykel gruplarının imparator heykelleri ile yan yana bulunmasının simgesel anlamı imparatorluk kültüründe yar alan bu tanrıların, yeneden canlanması, uzun, sağlıklı, sonsuz bir yaşamı temsil etmeleriyle ilişkilidir.

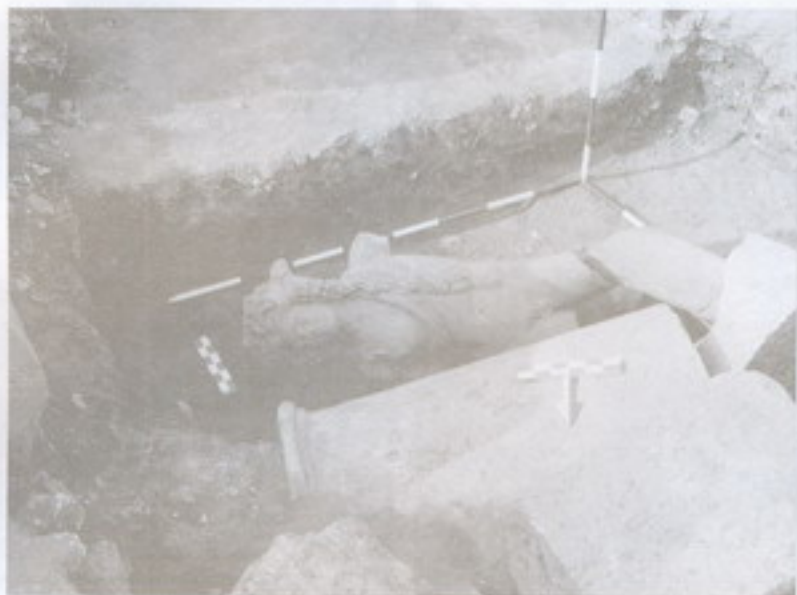
B. Soli Höyük'te 2003 kazı çalışmaları, G7, G9 yamaç açmalarında sürdürülmüştür. 5X5 m. lik bu iki plân karede Hellenistik Dönemden Hitit İmparatorluk Çağına değin mimari, keramik ve küçük buluntular açığa çıkarılmıştır:

G7 plân karesinde, 21.05-20.60 seviyeleri arasında ağırlıklı olarak Hellenistik keramik (*unguentaria* ve *batı yamacı*) 19.50-19.39 arasında Klâsik Dönem (*kırmızı fiğür*), 19.39-18.25 arasında ise Arkaik Dönem keramik örnekleri tahribata uğramış bir mimari içinden gelmektedir. Bunlar: Korinth ve Doğu Grek keramik parçaları ile tüme yakın bir *hydria* (Resim: 9), İon *khimation* kabartmalı ve boyalı arkaik mimari levha parçaları (İ.Ö. VI. yüzyıl), Tarsus Gözlükule "Assur Dönemi" ile paralellik gösteren (İ.Ö. VII-VI. yüzyıl) keramikler ve yine "Cypro-Archaic I Period" (İ.Ö. 750-600) "*Bichrome IV*" tipi keramik parçaları vb. olarak sıralanabilir⁷.

G9 plân karesi, geçen yıl stratigrafisi araştırılan ve yayınlanan⁸ F9'un süreciydi. Burada açığa çıkarılan "A duvarı" (15.11 m.) F9 açmasıındaki Hitit Erken İmparatorluk duvarı (15.15 m.) ile çağdaştır (Resim: 10). Birbirine paralel uzanan (kuzey batı-güney doğu) A ve B duvarları göz önüne alınacak olursa, her ikisinin de F9'da 2002 yılında açığa çıkarılmış olan Hitit Erken İmparatorluk Duvarı ile aynı döneme ait ve içinde batı duvarına yakın iki ocak bulunan dikdörtgen biçimli anıtsal bir mimarinin uzantısı oldukları anlaşılmaktadır. Bu yapı, yukarıda dikdörtgen biçimli olup, doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır ve doğu duvarı halen kesit altında devam etmektedir. B duvarı F9 açmasıındaki büyük yapının G9'daki devamıdır. Daha alt seviyedeki (13.91 m.) D duvarı, Mersin Yumuktepe VII: kattan başlayarak VIA, VIB ve V. katta varlığı belirlenen sur duvarlarıyla paralellik göstermektedir⁹. Her iki duvar çevresinde ele geçirilen açık kap, yonca ağızlı testi parçaları, E9 ve F9 plân karelerinde Hitit İmparatorluk kontekstinin tipik örnekleri olarak bulunan karnı kısmı basık, ovoid gövdeli matara biçimli kap parçaları ile karşılaştırılabilir. Ayrıca 14.36-14.20 m. seviyesinde daha önce yayınlanan¹⁰ Kıbrıs tipi süt kaplarının lades kemiği biçimindeki bir WS II kulpu (Resim:11), bu dönemde Soli'nin Kıbrıs ile olan deniz ticaretinin varlığına ilişkin önemli bir arkeolojik kanıttır.

Soli Höyük ve Sütunlu Cade'de yukarıda adı geçen açmalardaki stratigrafik çalışmalar önümüzdeki yıllarda da sürecektir.

- 4 Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC) XI, 1-2 1996: No. 119a, 120a (München). Corso, A., 2000: *Eulimene (EYΛIMÉNĒ)* I: 2-53; fig. 10, 14; ayrıca karşılaştırmız: *A Catalogue of the Sculptures Preserved in the Municipal Collections Rome. The Sculptures of the Palazzo dei Conservatori* (ed. H. S. Jones) Pl. 46, No. 8. (Oxford) 1926.
- 5 Krş. Örn. Septimius Severus portresi; Angelicoussis, E., 1992: *The Woburn Abbey Collection of Classical Antiquities* (Monumenta Artis Romanae XX); 201-204 (Mainz am Rhein).
- 6 Bu dönemde Kikla'da büyük imar girişimleri göze çarpmaktadır. Örn. Olba akropolisünün doğusundaki aqueductlar.
- 7 Bunlar başlıca lotusu ve lotus koklayan tarıncı" figürü bezemeli tipik amphora örnekleridir. Bliz., Gjerstad, E., 1948: *The Swedish Cyprus Expedition IV*, 2: 291 (Stockholm); *La Céramique Chypriote de Style Figuré Age du fer (1020-500 Av. J.C.)* (eds. V. Karageorghis&J. des Gagniers) 1974: 84 vd.; Dierich, A., 1997: *Éros et der Kunst Griechischlands (Zabern Bildbände zur Archäologie 9)*: 24, fig. 23. (Mainz am Rhein); Karageorghis, V., 2002: *Early Cyprus, Crossroads of Mediterranean*; 181, No. 373. Getty Publications, Los Angeles-California.
- 8 Yağcı, R., 2003: "The Stratigraphy of Cyprus WS II&Mycenaean Cups in Soli Höyük Excavations" *Identifying Changes: The Transition from Bronze to Iron Ages in Anatolia and its Neighbouring Regions: Proceedings of the International Workshop, İstanbul November 8-9, 2002* (Ed. B. Fischer vd.): 93-106. Türk Eskiçağ Biliminin Yayınları, İstanbul.
- 9 Bu sur sistemi Boğazköy ile karşılaştırılmaktadır Garstang, J., 1938-39: *Explorations in Cilicia, The Neilson Expedition: Fifth Interim Report, Excavations at Mersin: 1938-39*: 91-96, pl. XLIV-XLV; *Liverpool Annals of Archaeology and Anthropology XXVI*: No.3-4 (Eds. J. P. Droop&A. M. Blackman): 91-96 pl. XLIV-XLV; *Liverpool* (1940).
- 10 Yağcı, R., 2003: "Beyaz Astarlı (White Slip) II Kapları ve İ.Ö. II. Binde Kıbrıs-Soli İlişkileri" *Adalya VI*: 1-19. İstanbul.

Resim: 1

Resim: 2a

Resim: 2b

Resim: 2c

Resim: 3

Resim: 4

Resim: 5

Resim: 6

Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10